

2025-04-21

RS/82/2026

Ansvarsprövning 2025 – Regionstyrelsens förklaring

Revisorerna i Region Jämtland Härjedalen har lämnat in revisionsberättelse för år 2025 och grundläggande granskning av regionstyrelsen år 2025 till regionfullmäktige. Revisorerna tar i revisionsberättelsen ställning i ansvarsfrågan. Revisorerna avstyrker att regionfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för regionstyrelsen för 2025.

Revisorerna anser att regionstyrelsen inte har fullgjort sin uppsiktsplikt över hälso- och sjukvårdsnämnden. De anser att styrelsen inte har agerat tillräckligt kraftfullt eller vidtagit åtgärder som kunnat begränsa den ekonomiska utvecklingen eller säkerställa att regionfullmäktige getts beslutsunderlag att agera i frågan. Vidare anser revisorerna att styrelsen brustit i sin beredning av ärendet om att tillåta hälso- och sjukvårdsnämnden att gå med underskott utan beloppsgräns då det enligt dem inte är förenligt med kommunallagens krav på budget i balans och god ekonomisk hushållning. Samt inte säkerställt i sin beredning av regionplanen för 2026 att hälso- och sjukvårdsnämnden har ekonomiska förutsättningar som harmoniserar med nämndens uppdrag.

Revisionsberättelse för slutredovisning och räkenskaper av Regionförbundet i Jämtlands län för verksamhetsåret 2015 (RS/218/2026)

Utsedda revisorer av kommunfullmäktige i Ragunda kommun, Östersunds kommun och Region Jämtland Härjedalen, har också granskat slutredovisning och räkenskaper av Regionförbundet i Jämtlands län för verksamhetsåret 2015. Granskningen har utförts med sakkunnigt stöd från Region Jämtland Härjedalens revisionskontor.

Revisorerna riktar anmärkning mot regionstyrelsen och regionala utvecklingsnämnden och dess enskilda ledamöter. Revisorerna anser att de har brustit kraftigt i sin internkontroll och uppsiktsplikt samt att förbundets likvidator inte fullgjort sitt uppdrag inom tidplan. De tillstyrker att regionfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för regionstyrelsen och regionala utvecklingsnämnden och dess enskilda ledamöter och att respektive fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för nämnden och styrelsen för 2025.

Möjlighet att inkomma med förklaring

Utifrån att regionens revisorer föreslår att regionstyrelsen inte ska beviljas ansvarsfrihet ska regionstyrelsen och de ledamöter och ersättare som tjänstgjort men avgått under 2025 ges möjlighet enligt 5:e kap 32 § Kommunallagen att inkomma med förklaring.

Ledamöter och ersättare i regionstyrelsens och regionala utvecklingsnämnden har också möjlighet att inkomma med förklaringar till vad som anförts i revisionsberättelsen gällande Regionförbundet i Jämtlands län.

Förklaringarna ska ha inkommit till fullmäktiges presidium senast kl.17.00 den 22 april 2026. Regionstyrelsens förklaring redovisas nedan.

Regionstyrelsen förklaring

Regionstyrelsen har tagit del av revisorernas ställningstaganden. Regionstyrelsen ser positivt på att revisorerna uppmärksammat framsteg i pågående omställningsarbete. Att beslutade åtgärder inte visat tillräckliga effekter är något regionstyrelsen ser allvarligt på och regionstyrelsen delar revisorernas bedömning att takten i arbetet behöver öka. Regionstyrelsen är också enig med revisorerna om behovet att stärka strukturer för regionens styrning, uppföljning och kontroll.

Regionstyrelsen vill påtala att det är viktigt att analysera arbetet med åtgärder utifrån ett långsiktigt perspektiv. Regionfullmäktige har beslutat om en långsiktig strategi och arbetet med att nå en hållbar ekonomi måste ske steg för steg, och bygga på tydlig styrning, förankring i verksamheten och en politisk viljeinriktning som sätter invånarnas behov i centrum. Flera aktiviteter för att stärka regionens ekonomi har initierats under året, exempelvis en översyn av regionens administration och inköpsprocesser, liksom åtgärder för att påskynda digitalisering. Inom hälso- och sjukvården har ett omfattande omställningsarbete inletts.

Region Jämtland Härjedalen verkar inom tydliga ramar som följer av lagstiftning och nationella åtaganden. Många av Region Jämtland Härjedalens uppgifter är inte valbara utan utgör kärnan i regionens ansvar gentemot invånarna. Därför är det en svårbalanserad uppgift att minska kostnaderna till de nivåer som skulle krävas för att regionen ska nå en ekonomi i balans. Alla verksamheter som hanterar hälso- och sjukvårdsfrågor behöver exempelvis förhålla sig till prioriteringsprinciperna i regeringsproposition 1996/97:60: Människovärdesprincipen (allas lika värde), behovs- och solidaritetsprincipen (störst behov först), och kostnadseffektivitetsprincipen (rimlig kostnad för effekt). Det faktum att principerna ska läsas i den ordning de står gör att kostnadseffektivitetsprincipen ska beaktas sist. Region Jämtland Härjedalen har under den gångna vintern också inhämtat vägledning från SKR om hur Kommunallagen och Hälso- och sjukvårdslagen står sig i förhållande till varandra. Svaret gör gällande att lagarna är jämbördiga, och ingen av dem trumfar den andra. Detta sammantaget gör att stora neddragningar är svåra att omsätta i praktiken.

När året 2025 summeras behöver också de omvärldsfaktorer som fortsätter att påverka verksamhet och ekonomi för Sveriges samtliga regioner beaktas. Den geopolitiska osäkerheten och de väpnade konflikter som pågår globalt har ökat under året och innebär ett allvarligt säkerhetsläge vilket ställer helt nya krav. Tillsammans med snabba policyförändringar inom den globala handeln, präglad av ökad protektionism, skapar detta fortsatt stor osäkerhet i världshandeln. Arbetet med civilt försvar, en robust hälso- och sjukvård och bättre beredskap för störningar i globala leveranskedjor är exempel på pågående arbeten.

Regionstyrelsen vill också understryka att regionens arbetssätt inom styrning, uppföljning och kontroll behöver hålla en rimlig nivå. Arbetet med en effektiv administration handlar om att ändra arbetssätt och genomföra ambitionsminskningar. I praktiken innebär det en minskning av administrativa resurser.

Styrning, uppföljning och kontroll

Vad gäller Region Jämtland Härjedalen styrning, uppföljning och kontroll behöver det särskilt vara en tydlighet i ansvar, kvalitet i underlag samt stärkt koppling mellan prioritering, genomförande och uppföljning. Nyckeltal behöver ses över för att ytterligare stärka deras relevans och användbarhet i styrningen.

Under året har det tagits flera initiativ till förbättring och arbetet fortsätter under 2026. Bland annat pågår ett arbete med att utveckla metoder för att stödja verksamheterna i att konkretisera, genomföra och följa upp de åtgärder som tagits fram i respektive verksamhetsplan. Detta bedöms stärka förutsättningarna för att öka realiseringstakten och tydliggöra effekterna av beslutade åtgärder.

Regionplan och budget beskriver planperiodens politiska viljeinriktning för respektive målområde, med fokus på vad som ska prioriteras och utvecklas. I Regionplan och budget 2026–2028 har kopplingen mellan målområdenas politiska viljeinriktning, den långsiktiga planen för ekonomi i balans samt uppdragen till regionstyrelsen och nämnderna tydliggjorts. Ett större fokus har lagts på att beskriva regionstyrelsens och nämndernas ansvar att prioritera och genomföra effektiva verksamhetsförändringar för att hålla budget.

Färdplan 2030 är ett strategiskt stöd på tjänstepersonsnivån som avser skapa en tydlig riktning i pågående omställningsarbete. Den ska bidra till samordning mellan olika verksamheter och ge stöd för prioritering, planering, genomförande och uppföljning. Under 2025 och 2026 har arbetet med färdplanen utvecklats ytterligare genom ett strukturerat arbete med nyttorealiseringsplaner och koppling mellan planerade åtgärder, kostnader, tidsplan och förväntade effekter. Även arbete med att integrera färdplanen tydligare med ordinarie verksamhetsplanering pågår.

Ekonomiskt resultat

En ekonomi i balans är nödvändigt för att skapa stabilitet och säkerställa attraktiva arbetsplatser och möjlighet till medarbetardriven utveckling och innovation, men också för att det ska vara möjligt att investera i enlighet med verksamhetens behov. Regionstyrelsen ser allvarigt på att beslutade åtgärder inte visar förväntade effekter. Styrelsen instämmer i revisorernas bedömning att arbetet behöver intensifieras ytterligare för att åtgärderna ska ge de effekter som krävs för att minska kostnaderna och nå en ekonomi i balans.

Pågående omställningsarbete i verksamheten måste fortsätta för att nå positiva resultat som kan återställa balanskravsunderskottet. Detta ställer samtidigt höga krav på verksamheten att hålla sin tilldelade budget och samtidigt prioritera på ett sätt som innebär att de inte drar på sig nya kostnader.

Aktiviteter som bidrar till en effektivare verksamhet med tillräckliga ambitioner ska prioriteras. Regionstyrelsen och nämnderna har upprättat treåriga åtgärdsplaner för 2026–2028 om totalt 660 miljoner kronor, i syfte att komplettera tidigare åtgärdsplaner med mer långsiktiga åtgärder för att nå en budget i balans. Regionstyrelsen och nämnderna återredovisade arbetet med åtgärder på regionfullmäktiges möte i november 2025.

Samtliga verksamheten har under året arbetat målmedvetet med besparingar och verksamhetsutveckling som har genererat vissa resultat. Till exempel har vårdköerna och kostnaden för hyrpersonal minskat jämfört med föregående år. Många verksamheter återger också en positiv bild av arbetsmiljö. Å andra sidan har fler personer anställts vilket kommer att gynna organisationen på sikt men det innebär att de stora ekonomiska resultaten dröjer.

En del i arbetet med att långsiktigt sänka kostnaderna har varit att gemensamt identifiera de fokusområden och milstolpar som behövs för att säkra organisationens förmåga att leverera välfärd av hög kvalitet till år 2030. Ett genomgående tema för arbetet är att utveckla verksamheten och hitta nya sätt att bedriva den på. Avgörande för Region Jämtland Härjedalens utveckling är också att vara en attraktiv arbetsgivare genom att erbjuda en

hälsofrämjande arbetsmiljö, tillvarata medarbetarnas kompetens och samtidigt förbättra förutsättningarna för att medarbetarna stannar i organisationen.

För att skapa en effektiv och verksamhetsanpassad administration som stödjer utveckling i linje med politiska uppdrag och verksamhetens behov har också en större översyn av administrativa kostnader genomförts under hösten 2024 och våren 2025 (RS/712/2024). Rapporten visar att det finns betydande möjligheter att effektivisera regionens samlande organisation. Arbetet går nu vidare med att verkställa förändringar under 2026. Detta är ett arbete som aldrig tidigare genomförts i samma omfattning i Region Jämtland Härjedalen. Under 2025 har arbetet med att se över regionens inköpsprocess intensifierats och har en flerårig plan för att ställa om arbetssätt och optimera inköp.

Beredning av Regionplan och budget

Region Jämtland Härjedalens strategi är ett långsiktigt förhållningssätt och regionstyrelsen kommer fortsätta att driva arbetet för långsiktig ekonomisk stabilitet. Fokus är att minska kostnaderna på ett sätt som samtidigt värnar kärnuppgifterna.

Hösten 2023 återopade Region Jämtland Härjedalen synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för år 2024 på minus 300 miljoner kronor. Anledningen då var den snabba förändringen i omvärlden som fick inflationen att stiga, vilken resulterade i höga pensionskostnader under år 2023 och 2024. Även för 2025 återopades synnerliga skäl och en negativ budget beslutades. Att lägga fram en budget i balans redan år 2025 ansågs inte realistiskt och skulle innebära stora tillfälliga nedskärningar av verksamheten, för att sedan växla upp igen efter år 2030. Detta skulle på längre sikt innebära stora negativa konsekvenser för verksamheten, men även för invånarna i Jämtland Härjedalen. Förutom stora minskningar i utbud, som är förenat med risker på kort sikt, kan en tillfällig neddragning även leda till mer långtgående konsekvenser, exempelvis inom kompetensförsörjningen där det redan idag finns utmaningar.

Med utgångspunkt i god ekonomisk hushållning är bedömningen att det inte är möjligt att återställa det negativa balanskravsresultaten från 2023 och 2024 inom treårsperioden och samtidigt upprätthålla en ändamålsenlig verksamhet. Denna bedömning grundar sig också i att även budgeten för åren 2025 är negativ vilket i praktiken innebär att återställandet behöver ske på längre sikt, fram till och med år 2030. Region Jämtland Härjedalen har med anledning av detta återopat synnerliga skäl för att lägga en budget med ett negativt resultat år 2025 samt att inte återställa det negativa balanskravsresultatet inom treårsperioden utan på längre sikt. 2023 års underskott innan år 2028, och resterande del fram till och med år 2030.

Motivering till att återställa på längre tid:

- Återställa över längre tid för att inte göra ogenomtänkta verksamhetsneddragningar.
- De ekonomiska förutsättningarna har varit unikt svaga åren 2023 och 2024 kopplat till inflationen och dess påverkan på pensionskostnaderna.
- År 2025 anses som ett återhämtningsår, både konjunktur- och verksamhetsmässigt men det ser ljusare ut från 2026 och framåt, vilket skapar förutsättningar att återställa på lite längre tid.
- Region Jämtland Härjedalens prognos för utvecklingen av skatteunderlaget är försiktigare än Sveriges kommuner och regioners prognos.

- En förväntat negativ real skatteunderlagstillväxt försämrar ytterligare förutsättningarna för att återställa senast 2026. Skatter och generella bidrag har inte ökat i motsvarande takt som inflation och löneökningar, vilket gjort det svårt att möta kostnadsökningarna.
- Fullmäktige har i Riktlinje för god ekonomisk hushållning, tagit beslut om att långsiktigt stärka soliditeten i Region Jämtland Härjedalen med målet att uppnå positiv soliditet.

Regionfullmäktige i Region Jämtland Härjedalens beslutade den 19 juni 2024, § 95 (RS/61/2024) att åberopa synnerliga skäl att lägga en negativ budget 2025 och att återställa balanskravet på mer än tre år. Det betyder inte att det inte krävs ett fortsatt arbete för att vända den ekonomiska utvecklingen. Trots en negativ nettokostnadsutveckling 2025 som ändå pekar på en förändring i rätt riktning, kommer det att krävas omfattande åtgärder för att nå en ekonomi i balans till 2030 och över tid stärka den finansiella ställningen. Det innebär även ett nollresultat 2026 som följs av relativt stora överskott 2027–2030.

Uppsiktsplikt och hantering av hälso- och sjukvårdsnämndens underskott

I Regler för regionstyrelsens uppsiktsplikt (RS/2324/2016) framgår hur regionstyrelsen ska utöva uppsiktsplikten. Uppsiktsplikten är ett ansvar som vilar på hela regionstyrelsen och ska pågå löpande under året. Varje ledamot ansvarar för att hålla sig informerad om de frågor som kan påverka Region Jämtland Härjedalens utveckling och ekonomiska ställning. Nedan ges några exempel på hur regionstyrelsen under året utövat uppsiktsplikten.

Fördjupad dialog med hälso- och sjukvårdsnämnden

I Regionstyrelsen plan och budget för 2025 (RS/109/2024) finns följande uppdrag: Nämnder bjuds in till styrelsesammanträden under 2025 vid behov för en fördjupad dialog om respektive nämnds verksamhet. Det i syfte att särskilt bevaka följa upp nämndernas arbete med effektiviseringar och åtgärder för att nå en ekonomi i balans.

Återkommande dialoger har genomförts med och hälso- och sjukvårdsnämndens presidium. Regionstyrelsen har under dialogerna ställt frågor och inhämtat kunskap om pågående arbete med åtgärder samt de initiativ som hälso- och sjukvårdsnämnden tagit om ytterligare åtgärder och analyser.

Tertialrapport april 2025

Regionstyrelsen beslutade den 27 maj 2025, § 75 (RS/27/2025):

Regiondirektören får i uppdrag att noga följa det fortsatta arbetet med kostnadsminskande åtgärder och effekterna av dessa. Om inte arbetet bedöms hålla tillräckligt hög takt för att kunna fullfölja planerade åtgärder och hålla budget ska regiondirektören initiera ytterligare åtgärder.

Rapport om uppsiktsplikten

På regionstyrelsens sammanträde den 27 maj 2025, § 79 (RS/118/2025) redovisades en samlad rapport om nämnder, förbund, bolag, stiftelser och föreningar som regionen antingen bedriver eller på annat sätt deltar i har inom ramen för regionstyrelsens uppsiktsplikt upprättats. Med anledning av hälso- och sjukvårdsnämndens ekonomiska situation beslutade regionstyrelsen:

- Regionstyrelsen ska under 2025 särskilt bevaka hälso- och sjukvårdsnämnden. Detta för att kunna snabbt agera och initiera åtgärder om inte nämnden håller tillräckligt hög takt i arbetet med att fullfölja planerade åtgärder och hålla budget.
- Hälso- och sjukvårdsnämndens presidium bjuds in till regionstyrelsens sammanträde 27 maj 2025, samt till samtliga efterföljande möten för 2025 för rapportering om månadsvis uppnådd effekt av nämndens resultatförbättrande åtgärder, samt vilka ytterligare åtgärder som planeras.
- Regionstyrelsen ska få del av hälso- och sjukvårdsnämndens månadsrapport per 30 juni när rapporten är klar.

Delårsrapport augusti

Regionstyrelsen beslutade den 2025-09-20, § 147 (RS/120/2025) att föreslå regionfullmäktige:

- a. Delårsrapport för Region Jämtland Härjedalen per augusti 2025 godkänns.
- b. Hälso- och sjukvårdsnämnden tillåts gå med underskott 2025.
- c. Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att till hälso- och sjukvårdsnämndens möte den 20 november 2025 presentera en analys med möjliga ytterligare åtgärder för att stärka den långsiktiga ekonomin, inklusive förslag som kan ge effekt från och med 2026. Analysen ska återredovisas på regionfullmäktiges möte den 25 november.

Det beslut som togs i regionfullmäktige om att tillåta hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen att gå med underskott grundade sig i det sammantagna ekonomiska läget och arbetet med åtgärder. Regionstyrelsen gjorde bedömningen utifrån hälso- och sjukvårdsnämnden delårsrapport per augusti är att det inte var realistiskt att återställa upparbetade underskott under innevarande år. Det fanns heller inga medel att tillskjuta. Det var inte aktuellt att sätta en beloppsgräns för hälso- och sjukvårdsnämndens underskott då det ekonomiska läget varit mycket svårt.

Utifrån ovan kan konstateras att regionstyrelsen löpande under året följt upp hälso- och sjukvårdsnämndens hantering av den ekonomiska situationen och krävt ytterligare redovisningar samt åtgärder. Regionstyrelsen har genom regionstyrelsens rapport hållit regionfullmäktige informerade om verksamheternas ekonomiska läge. Regionstyrelsen kommer utifrån revisorernas påpekanden att utveckla arbetssätt för att framgent vara ännu tydligare i sin återslagning.

Intern kontroll

Region Jämtland Härjedalens arbete med intern kontroll utvecklas löpande. Men regionstyrelsen delar revisorernas bedömning att organisationens struktur för riskarbete behov tydliggörs. Det gjordes ett inledande arbete under 2025 som under 2026 återupptagits. Det handlar om att tydliggöra ansvar, arbetssätt och organisation.

Slutredovisning och räkenskaper av Regionförbundet i Jämtlands län för verksamhetsåret 2015

Regionala utvecklingsnämnden och regionstyrelsen är eniga med revisionens ställningstagande att den interna kontrollen avseende slutförandet av Regionförbundets likvidation har brustit. Det är också beklagligt att samtliga ansvariga har försummat slutförandet av likvidationen.

Det är det slutliga handläggandet att upprätta och framlägga slutredovisning mot förbundets medlemmar som har saknats under flertal år. Bristen har uppmärksammats av revisionen och därefter hanterats. De praktiska konsekvenserna av likvidationen, som överförande av verksamheter och medel, har handlagts i rimlig tidsintervall och var i princip helt genomfört under år 2015. Handläggningen har även påverkats av att både tjänstepersoner som representanter för nämnder och förbund under perioden 2015 till upprättad slutredovisning 2025 har förändrats.

Summering

Regionstyrelsen ser mycket allvarligt på det ekonomiska läget och arbetet med att vända den ekonomiska utvecklingen behöver accelereras. Regionstyrelsen och nämnderna har ett gemensamt ansvar för att komma till rätta med Region Jämtland Härjedalens ekonomiska underskott. De åtgärdsplaner för 2026–2028 om totalt 660 miljoner kronor är en viktig del i arbetet med för att nå en budget i balans. Regionstyrelsen kommer fortsätta att särskilt följa hälso- och sjukvårdsnämndens arbete med fastställda åtgärder och det övergripande omställningsarbetet samt vid behov ge uppdrag om ytterligare åtgärder. Samtidigt har regionstyrelsen varit tydlig i sin prioritering och agerat utifrån det regionfullmäktige har beslutat. Det innebär att en långsiktig ekonomisk strategi prioriterats framför kortsiktiga åtgärder bland annat för att uppfylla hälso- och sjukvårdslagen. Den främsta inriktningen är att inte minska på vården och försämra tillgängligheten, utan fortsätta pågående omställningsarbete genom att se över befintliga strukturer, genomdriva verksamhetsförändringar, bättre samordning och ökad digitalisering och AI. Ett kontinuerligt arbete mot uppsatta mål ska ge långsiktigt hållbara effekter för både verksamhet och ekonomi.

REGIONSTYRELSEN

Bengt Bergqvist (S)

Regionstyrelsens ordförande